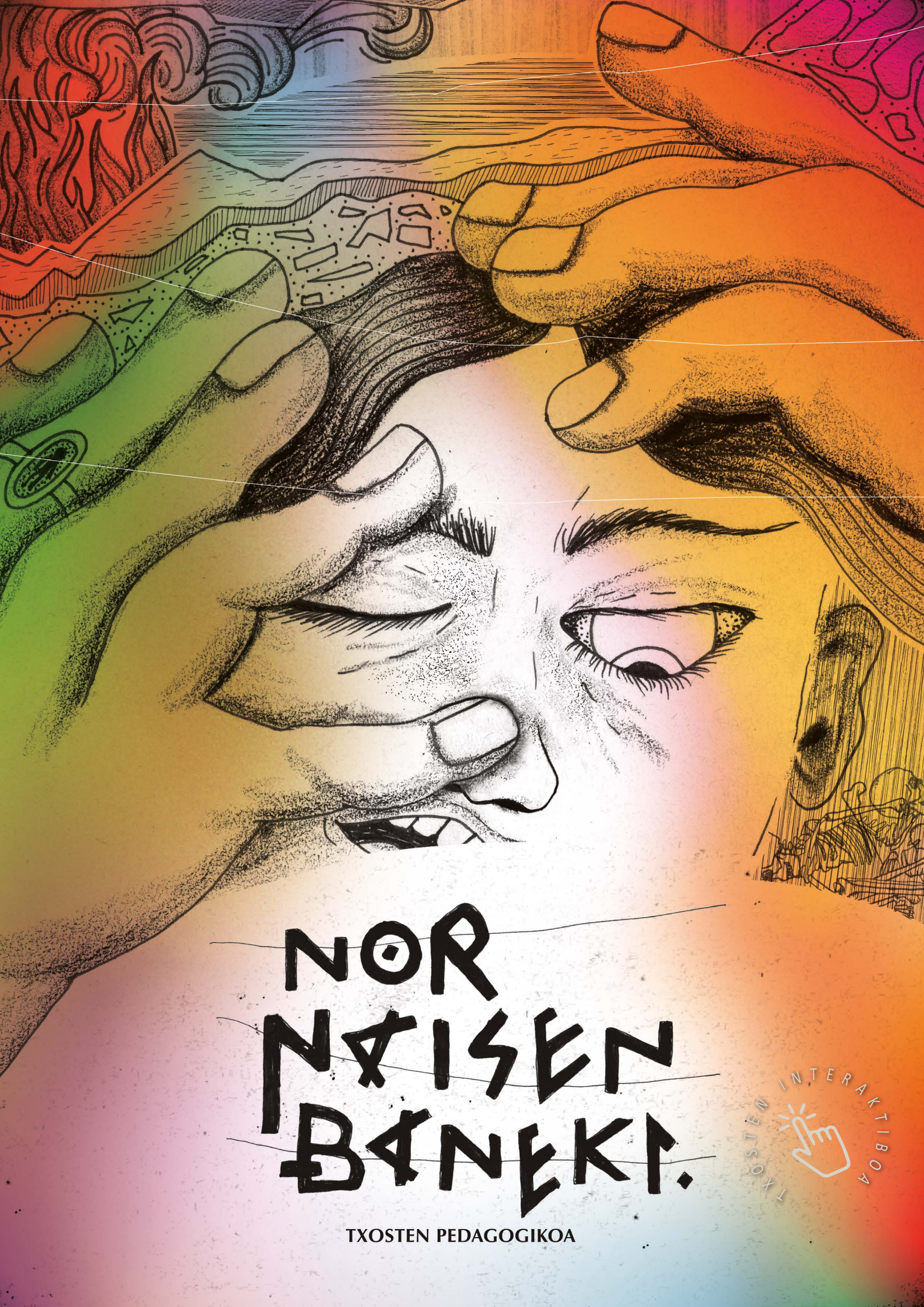

NOR NAISEN BANEKI.

TXOSTEN PEDAGOGIKOA

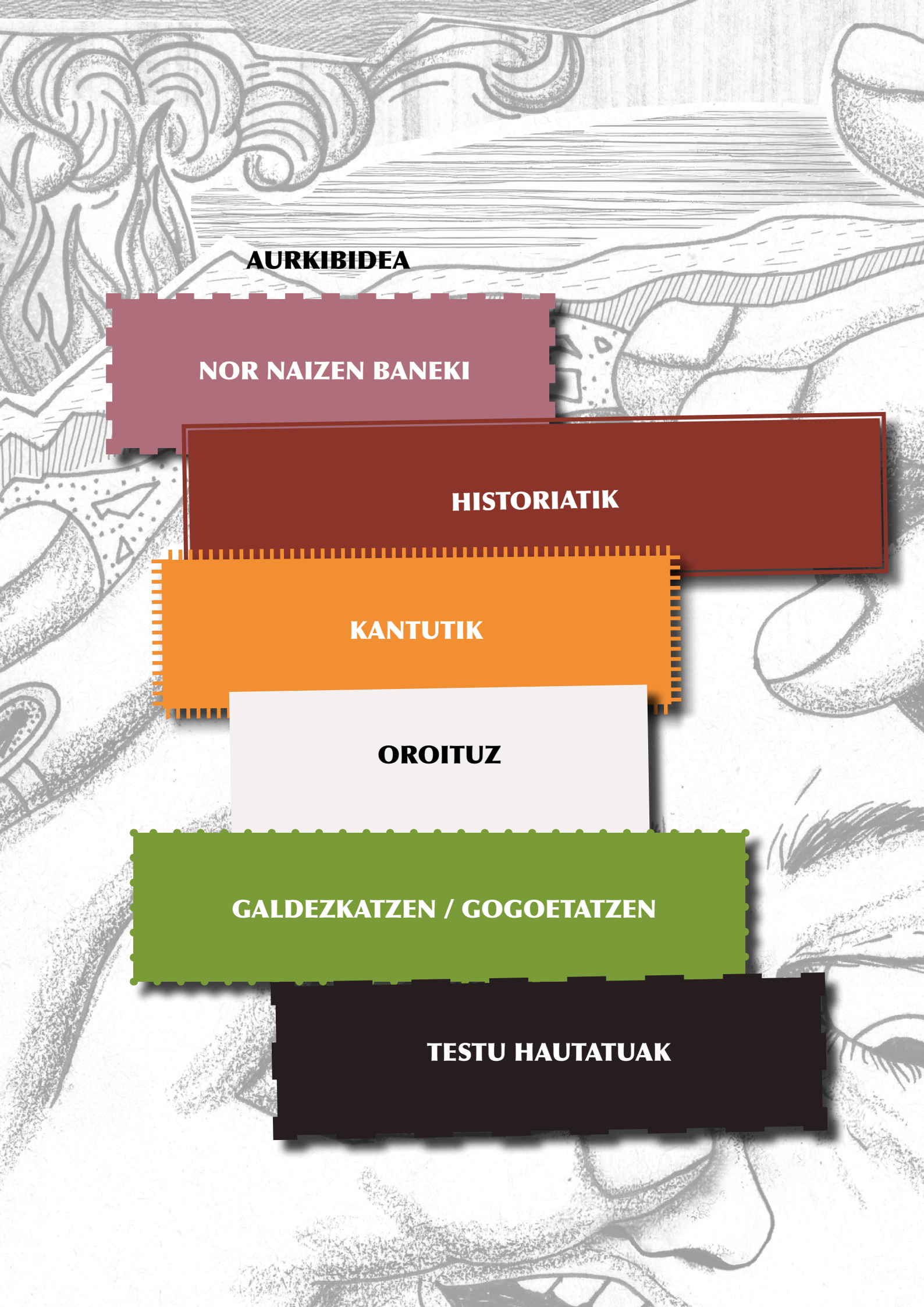

AITZINSOLASA

Nor naizen baneki... Zuk badakizu? Jakin nahi zenuke? Bada jakin ondoren damutu denik? Angelu guztietatik nahi zenuke zeure burua ikusi, ala behar da angelu itsu bat? Ezagutu daiteke norbere burua isolatuki, norbere ingurunea ezagutu gabe? Nola jakin, zinez, zarena zarela? Gurasoen ispiluan? Seme- alabenean? Aztarnei esker? Nola jakin nor zaren, ingurune aldakor batean etengabe aldatzen dena bazara?

Ez ote da antzerkia barne indusketarako tresnarik onena?

AURKIBIDEA

NOR NAIZEN BANEKI

HISTORIATIK

KANTUTIK

OROITUZ

GALDEZKATZEN / GOGOETATZEN

TESTU HAUTATUAK

MARREZ, TRAZUZ ETA KOLOREZ

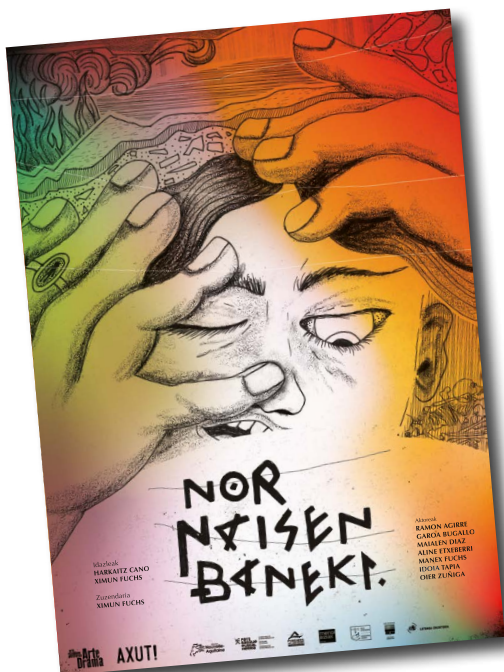
Afitxan ikus dezakegun marrazkian, erabat harrituta ageri zaigun pertsona bat ikusi dezakegu. Inguruan, industutako eremu bat, hilotzak, sua eta haizea ageri dira ere. Tartean iskribatutako hitzak topatu ditu.

NOR NAIZEN BANEKI.

Eskuz marraztutako ilustrazio honek, historia liburueta marrazkiak, komik itxurakoak edota erdi aroko grabatuak dakartzkigu gogora. Trazuz osatutako irudia dugu, hondotik ageri diren kolore masek, elkarrekin nahastuz, kromatismo amaigabea sortzen dute; gure herriko historiak bizi izan dituen pasarteetan gisan, askotariko, nahasi eta indefinitu ageriz.

Bilaketa bat da nor garen jakitea, marrez, trazuz eta kolorez osatua. Denak alkartuz, gerturatuko zaigun irudia osatuko dugu, noizbait.

Oier Zuñiga

LAN TALDEA

IDAZLEAK_

Harkaitz Cano
Ximun Fuchs

ZUZENDARIA_

Ximun Fuchs

AKTOREAK_

Ramon Agirre
Garoa Bugallo
Maialen Diaz
Aline Etxeberri
Manex Fuchs
Idoia Tapia
Oier Zuñiga

KOREOGRAFOA, ZUZENDARI LAGUNTZAILEA_

Philippe Ducou

ARGIZTAPEN DISEINUA_

David eta Dani Bernues

TEKNIKA_

Acrónica

SOINU DISEINUA_

Philippe Barandiaran

MUSIKA_

Xabier Erkizia

KORU LANAK_

Garazi Navas

JANTZI DISEINUA_

Ikerne Gimenez

JANTZIGINTZA_

Khum Atelier

IRUDIA_

Oier Zuñiga

ARGAZKIAK_

Ainhua Resano

BIDEOAK_

Eñaut Castagnet

EKOIZPENA_

Iasone Parada
Argi Perurena
Mikel Unamuntzaga

BANAKETA_

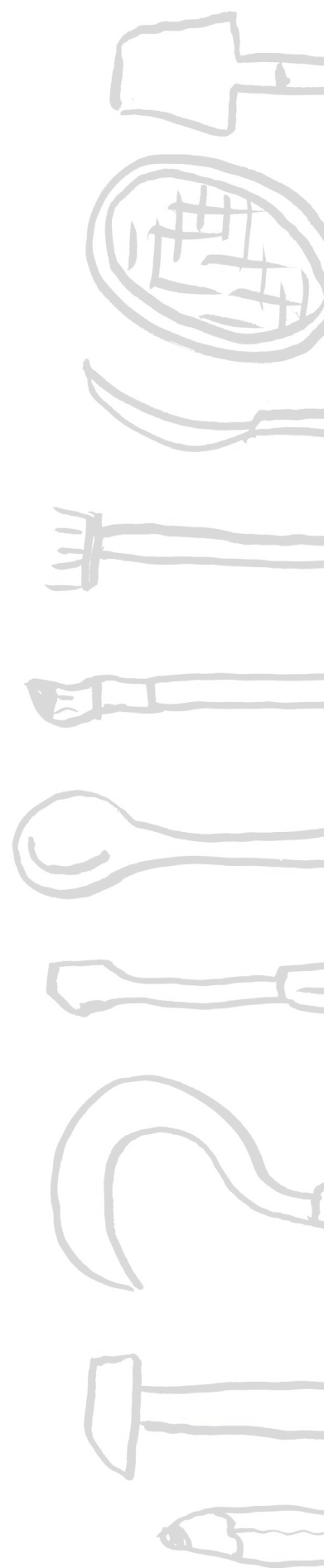
Irantzu Azpeitia

MEDIAZIOA_

Arantxa Hirigoyen

KOMUNIKAZIOA_

Dijitalidadea,
Gotzon Barandiaran

SINOPSIA

NOR NAIZEN BANEKI antzezlanak antzoki baten indusketa arkeologiko bat kontatzen du. Arkeologoez eta adituek antzokiaren historia sekretua aztertuko dute, geruzaz geruza, erromatarren garaitik gaur egunera arte. Bi mila urtetan metatu diren gudu ezagunak, gai ez hain ezagunak eta trauma lurperatuak argitara emanez, ikuslea Inkisizioaren, Frantziako Iraultzaren, Karlistaden eta 1936ko gerlaren ikuspegietan murgilduko da, familia, jabetza, mugak, herentzia genetikoa eta indarkeria koloniala bezalako gaiak jorratzeko. Baina, ez da lurra bakarrik esploratuko: pertsonaiak ere barne-bilaketa baten xede izanen dira, gauzatu beharreko erabaki garrantzitsuen eta beren kontraesanen artean harrapatuta.

Inor ez da indusketa honetatik sartu bezala aterako: lurpean bezala, norbere baitan bila hasten garenean ere prest egon behar baitugu ezusteko desatseginak topatzeko.

Kantuak paper garrantzitsua beteko du sorkuntza honetan, kantua baita adierazpen tragikoaren mamia bera. Kantuak bizitasuna ematen die pertsonaien emozioei, haien irudikapen naturalistarik inposatu gabe. Baina kantuak istorioan askatasun handiz aurrera egiteko aukera ere ematen digu, pertsonaiak denboran eta espazioan lekualdatuz nahi bezainbat.

NOR NAIZEN BANEKI HISTORIATIK

EUSKAL HERRIA ERROMATAR GARAIAIN

K.a. 218 -
K.o. 476

Erromatar garaian Euskal Herria hiru probintzian banatuta egon zen urte gehienetan. Egungo Gipuzkoa, Araba eta Bizkaiaren parte handiena, Conventus Cluniensis-aren barruan egon ziren eta Pirinioez hegoalderako egungo Nafarroa Conventus Cesaraugustanoan. Bi conventus horiek Tarraconensis probintziaren barruan zeuden. Egungo Ipar Euskal Herria, Akitania probintzian sartu zuten. Hasierako "Akitania" izan zen lurraldea, Garona ibairaino iristen zen gutxi gorabehera, baina Akitania probintzia sortu zenean, Loira ibaian jarri zen muga, eta beraz, etnikoki galiarrak eta akitaniarrak ziren nahastu ziren administratiboki. II. mende amaieratik aurrera, bertako biztanleek hala eskatuta, Akitaniatik berezitu ziren Novempopulanian probintzia sortuz.

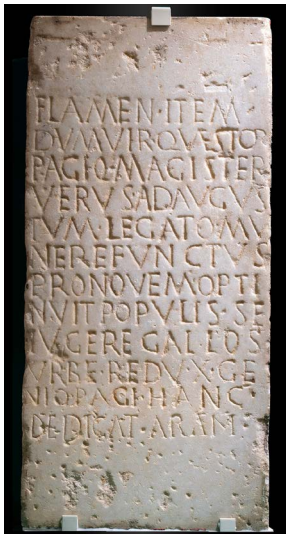
Hainbat hiri sortu zituzten erromatarrek, gehienbat aurretik zeuden herrixkak birsortuz, edo herrietako biztanlean toki berri batera lekualdatuz, Pompaelo (Iruñea), Lapurdum (Baiona), Veleia (Iruña-Veleia) eta Oiasso (Irun).

Iturria

AURKIBIDEA

Hazparneko aldarea

Hazparneko herrian aurkitu zen erromatar garaiko harrizko aldare batetik kontserbatu den zatia da, III. mendearen hondarrekoa. Bertako magistratu batek Erromara egin zuen bidaia euskal akitaniarrek beren lurralde edo probintzia propioa izan zezaten: Novenpopulania. Aldarean, tokiko jainkoa omentzen da horren esker onez.

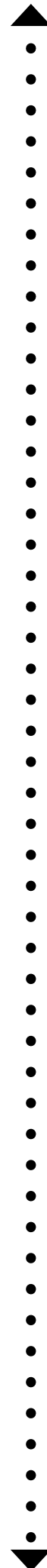
52 x 39 cm neurtzen duen marmolezko plaka laukizuzen hau 1988an aurkitu zen Getariako (Lapurdi) aztarnategian, hirugarren gazitoki baten zolan. Ziurrenik bi zatitan hautsi zen osorik botatzear. Goiko Inperio garaiko letra larriz idatzitako testu epigrafiko osoa du, eta K.o. I. mendeko lehen erdian datatzen da. Hildako bati eskainitako dedikazio bat da, harriz egindako monumentu baten sarrera-atearen goiko aldean kokatua egon behar zuena. Estela mota hau, soilik inskribatua edo hildakoen irudiz aberatsago apaindua, kanpoaldean jartzen zen,

Getarian aurkitutako epitafioa

nagusiaren etxearen inguruan. Bere bizi-tza garaian egin zuen Caius Julius Niger-ek, bere buruari, Julia Hilara-ri eta Caius Julius Adiucus-i eskainita. Honek nagusi baten eta hiru esklabo askatuen arteko harremana agerian uzten du.

*Pura lex,
sed lex*

Inkisizioa estatuaren tresna politiko-poliziala da, Elizari maileguan hartua, eta, Euskal Herri foralean adibidez, erregeak bestela ezingo zituen moduetan Elizaren bidez interbenitzea zilegiztatzen zuen. Bera izan da gizartea kontzientzien barneraino kontrolatzeko eta eskulotzeko estatu modernoaren baliabide efikazena. Espainietan XIX. menderaino jardun da eginkor.

Joxe Azurmendi, Pentsamenduaren historia Euskal Herrian. Jakin. EHU 2020 - 68 or.

SORGIN EHIZA EUSKAL HERRIAN

www.ikasbil.eus

“Sorgin ehizak Inperioaren nagusitasun geopolitikoa bermatzea zuen oinarri”.

Asisko Urmeneta – <https://halabedi.eus>

APO BILUZIAK ETA JANTZIAK

Joseba Sarrionandia. Ni ez naiz hemengoa. Pamiela, 1985 (150.or)

DEBEKATU NAHI

Ekhiñe Eizagirre. Ataramiñe, 2013 (29.or)

SORGINAK

Toti Martinez de Lezea. Ilustratzailea : J.L. Landa Hernandez. Erein, 2022.

ERRE ZENITUZTEN

Jon Garmendia
« Txuria » / Xabi Solano Maiza

*Haize hegoa
gau epela
ilargiaren argi
mutxurdiñak leihoetan
teilatuan katu bi
bide ertzean zenbait kanta
gau erdiz arnoari
Hargaiñeko sorgin zaharrak
keiñuka ilargiari.*

Telesforo Monzon

Presondegirik ilunenak
 izan dire hautatuak,
 Handik lekora gillotinak
 ditu egotzi buruak,
 milion inozentenak,
 konplitu gabe arrola;
 oraino bortz ehun mila
 pikatu behar zirela
 eman ziren ordenak.

*Frantzia'ko Iraultza eta Konbentzioko
 gerra bertsotan
 Antonio Zavala, ETOR, 1989*

**Herritarren
 iraultza ala
 burgesiarena?**

FILOSOFOAK ETA INFAMEAK

Landetan, 1794, Joseba Sarrionandia.

LANDE TARATUAK

Jesus Maite Arrieta, EREIN, 1989.

ROSE ITURBIDE : LAPURTARREN

SUFRIMENDU ANONIMOA

Katearen begiak, Inaki Petxarroman,
 TXALAPARTA, 2003.

HAUTSI DA KATEA. SARA IZAN ZEN

LEKUKO

Toti Martinez de Lezea, EREIN, 2004

LURBINTTOKO OHOINAK

Adur Larrea, ELKAR, 2022

*Bakea laster ein baledi
 Kanpoan tugun etsaiekin,
 Barneko etsaien temari
 Baginekike zer egin.*

Salvat MUNHO

(Aiherra, 1749 – Bardoze, 1821)

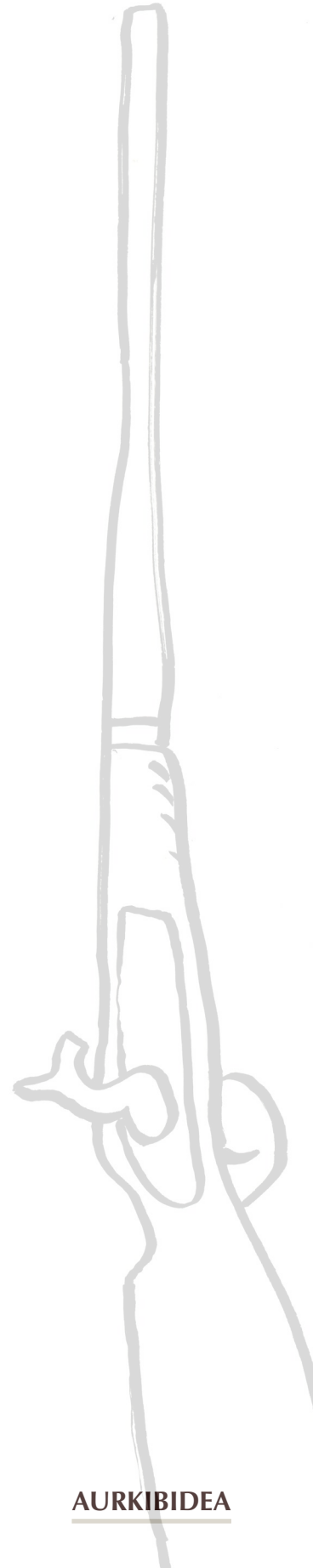
Karlistaldiak edo karlista gerrak —gerra karlista eta karlistada izenez ere ezagunak — Hego Euskal Herrian eta Espainian XIX. mendean gertatutako gerra zibilak izan ziren, eta Euskal Herria izan zuten gune nagusi. Euskal Herrian bi gerra izan ziren, eta hala gorde da bertako herri oroimenean eta historiografian; izan ere, Espainiako

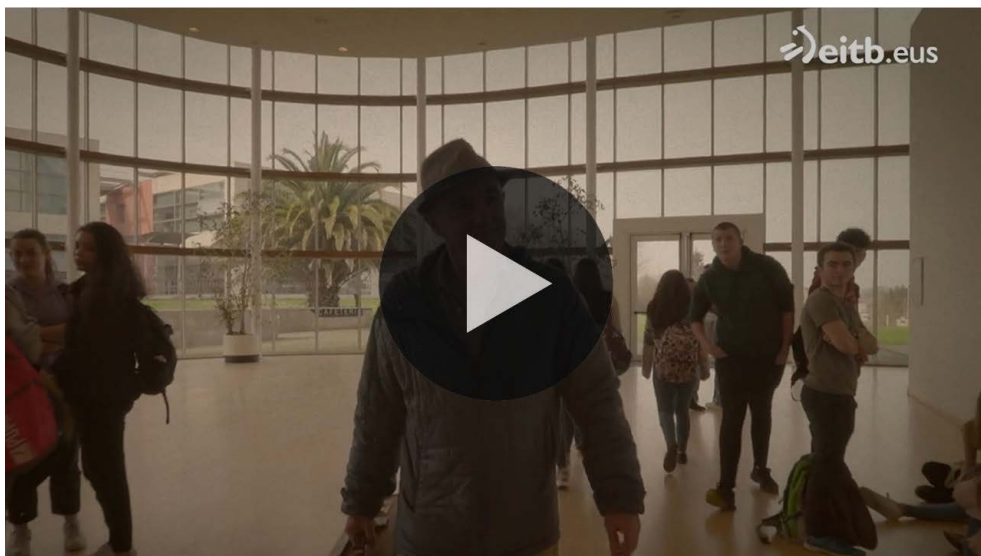
historiografian Bigarren Karlistaldia deitzen denak, ez zuen indarrik izan Euskal Herrian: Katalunia erdigune hartu zuen altxamendu bat izan zen, Matinerren Gerra ere deitua. Karlistaldiak Europako historian errege-nahien arteko azken gerrak izan ziren.

1833 eta 1876 artean karlistek — Karlos infantearen (Karlos V.a nahi zuenaren) eta bere oinordekoen jarraitzaileek — zenbait aldiz matxinatu eta balio tradizionalak (legitimismo eta katolizismoa) aldarrikatu zituzten, “Jainkoa, Aberria eta Erregea” lelopean, hasieran liberalismoren eta, gero, errepublikanismoaren aurka.

Azaleko auzia dinastikoa izan arren, Euskal Herrian errege-nahiaren babesa baino, foruen galeraren gaia izan zen tentsioen iturri nagusia eta, hain zuzen, foruak behin betiko galdu ziren azken karlistaldiaren amaieran, 1876an. Bi karlistaldietan, elkarren kontra borrokatu ziren liberalak, alde batetik, Espainiako monarkiaren tropa erregularrak eta Gipuzkoako Aldundiaren zein Bilboko armada inprobisatua, eta karlistak, bestetik, gehienez mendira jo zuten gazte boluntarioak, bitarteko militar eta finantzariorik gabeak.

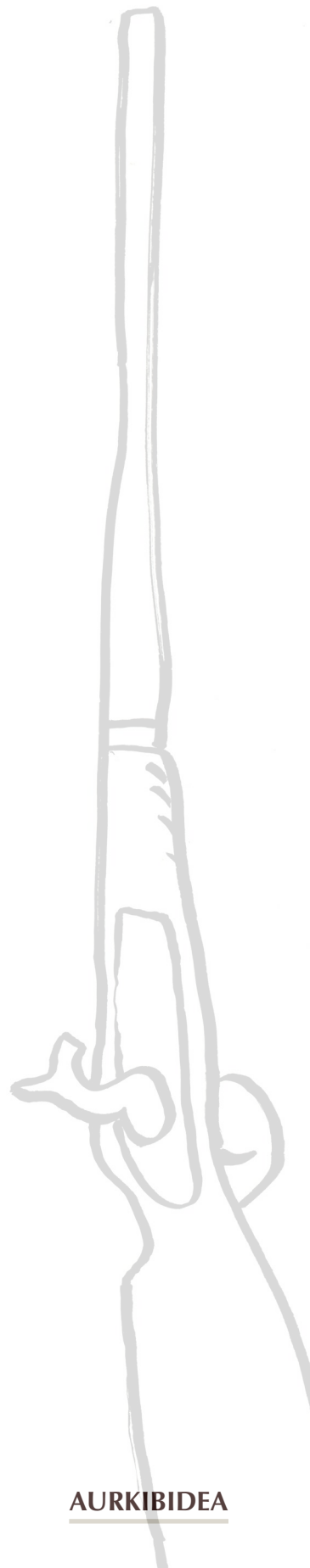
Txapel gorria

Zalantzarik ez dagoena da euskaldunen artean zabalkunde nagusia jaso zuen garaia Lehenengo Karlistada ostean izan zena, alegia XIX. mende erditik aurrera. Izan ere, Tomas Zumalakarregik, bere tropak antolatzen hasi zenean,

txapela hautatu zuen buruko erabilgarri eta aproposena zelakoan. Honela armada karlista osoa, soldadu zein ofizial, txapelekin jantzi zuen. Abantaila asko zituen. Lehengaia, artilea, lortzen erraza zen. Ez zuen ura pasatzen uzten

eta barruan metalezko xafla bat ezarriz gero defentsa ona zen, batik bat goitik behera zetozen zaldizkoen sablekada beldurgarrien kontra.

ITURRIA

Espainiako Gerra Zibilak Euskal Herrian 1936ko uztailetik 1937ko ekainera iraun zuen, estatu kolpea eman zenetik tropa frankistak Bilbora sartu eta mendebaldeko Bizkaiko mugaraino okupatu arte. Espainian gerra amaitu arte (1939ko apirila), Hego Euskal Herria erretagoardian geratu zen, elikagaien eskasia eta errepresio gogor bat pairatuz.

Ipar Euskal Herria errefuxiatuen aterpe bilakatu zen, hasieran eskuindar askoren eta estatu kolpearen jarraitzaileen babesleku; kolpistek herrialdea okupatu ahala, berriz, haien errepresiotik ihesi milaka herritar eta gerlari joan ziren hara ihesi. Agintari frantsesek haietako asko harrera esparru inprobisatuetan bildu zituzten, nahiz eta askok makiarekin bat egiten amaitu zuten, Bigarren Mundu Gerra hastean. 1936ko urrian, Eusko Jaurlaritza eratu zen, eta gero erresistentzia eta espioitza sarea antolatu zuen erbestetik.

Gerra Zibilak Francoren diktadurari eman zion hasiera 40 urtez, Euskal Herriarentzako efektu traumatikoz. 150.000 euskal herritar inguru erbesteratu ziren, Nafarroa Garaian 3.500 pertsona inguru erail zituzten erretagoardian, ugaldu egin ziren garaileekin bat egin ez zuten familien konfiskazioak. Isiltasuna eta umiliazioa nagusitu zen, areago emakumeen kontra. Adierazpide folklorikoak izan ezik, euskara eta euskal kultura debekatu eta jazarri egin ziren.

ITURRIA

GOROZIKA 1937

Joseba Sarrionandia.
Ataramine 12 (175.or)

FRANCOREN BILOBARI GUTUNA

Askoren artean. Ganbila. 2019.

ARRASTOAK

Oier Guillan eta Dejabu Panpin
Laborategia. 2017.

KOLONIZAZIOA : ZER GERTATU/ GERTATZEN DA EUSKAL HERRIAN ?

1940 - oraina

Kolonizazioa gizaki talde batek lurralde bat populatzea da. Prozesu horren helburua izaten da baliabide berri eta ugariagoak eskuratzea, taldea zabaltzea/edo beste populazio edo herri bat mendean hartzea. (...) Lurralde bat kolonizatzen duena kolonizatzailea da; eta kolonizazioaz lurraldean bizi direnak, kolonoak.

Historian, bertakoak mendean hartuz beste lurralde edo herrialdeetara zabaltzea bultzatzen duen ideologia politikoari kolonialismo deritzo. Kolonialismoak egindako lurralde zabalkuntzak eta herrien mendekotasunak inperialismo izeneko egoera sortzen du.

ITURRIA

« *Euskal Herriak konkista militar bortitzak ukan ditu mendeetan zehar eta konkista horien ondotik heldu dira kolonizazioak. 1200. urtean Euskal Herriko mendebaldea, 1512an Euskal Herriko ekialdearen zati handi bat eta gaurko Nafarroa garaia, 1620an Nafarroako erresumak kontrolatzen zuen lurraldea Frantziako erresumak hartu zion. Zer pasatu da geroztik Euskal Herrian ? Presentzia militarra eta administratiboa etengabea izan da. Milaka pertsona hil dituzte hainbat garaitan : Frantziar Iraultzan, Karlistadetan, Gerla zibilan... eta milaka herritar deserriratu ziren. »*

Eneko Bidegain

AURKIBIDEA

ETABAR

Pantxix Bidart. IEHko HITZA. 25/06/27

IDEOLOGIA BAKAR BATEZ

PENTSATUA DA MUNDUA

Mireille Fanon. BERRIA.
17/05/17

OLIBONDOA

Mahmud Darwish. 1982.
Euskaratzailea : Koldo Izagirre.

-4-

Koldo Izagirre. Autopsiarako frogak.
SUSA Saiakera.

BIZKARSORO

Josu Martinez. 2023

*“Bizkarsoro herri euskalduna
da, jendearen joan-etorririk eta
populazioaren nahaste handirik apenas
bizitu duena iraganean. Lehen Mundu
Gerran frantsesen bandoan borrokatu
beharko du lehenik, eta nazien inbasioa
jasan gero. Finean, identitateari eta
hizkuntzari uko egitera behartuta
ikusiko du bere burua. Programaturik
dago bere heriotza, arriskuan dago, eta
ondo pentsaturik egingo zaio eraso,
baina pronostiko guztien kontrara, eutsi
egingo dio. Eta hiltzekotan ere, badaki,
autopsiarako frogak utzita hilko dela.”*

Gorka Peñagarikano Goikoetxea
(ARGIA)

**NOR NAIZEN BANEKI
KANTUTIK**

HERRI BATEN HISTORIA BERE KANTAGINTZAREN BITARTEZ EZAGUTU DAITEKE

BEHIN IRABAZI GENUEN

«Gogoeta dezagun, bada, zelan kantatu dioten gure idazle eta musikariek Euskal Herriari. Hasteko, argigarria litekeen oharra: sortzaileak ez du historialariaren zein kazetariaren araurik, ez du artxibategiko dokumenturik behar, lekukoen testigantzak lagungarri zaizkio, ez derrigorrezko. Gertakari batek sentiarazten edo pentsarazten diona nahikoa du sormenerako. Ez du ezer frogatu beharrik.

Askatasun horretatik sortu ditugu gure herriaren historia ulertzeko ezin baliagarriagoak diren kantuak. »

*HITZEN AHAIREA – Gotzon Barandiaran
(SUSA 2018)*

1. **Orreaga.** Xabier Iratzeder / Benito Lertxundi
2. **Amayur gaztelu baltza.** Lauaxeta / Antton Valverde, Imanol, Hibaï Rekondo, Petti
3. **Matalaz.** Jean Louis Davant / Benito Lertxundi
4. **Karlistaren panparroikeria.** Serafin Barajo / Joseba Tapia
5. **Azpeitiko neskatzak.** Joseba Tapia
6. **Muñagorriren bertsoak.** Muñagorri / Benito Lertxundi
7. **Solferinoko itsua.** Elizanburu / Tapia eta Leturia / Enara taldea
8. **Azken agurraren negarra.** Gorka Knörr
9. **Mendigoxaliarena.** Lauaxeta / Antton Valverde / Eñaut Elorrieta (Ehungarrenean hamaika)
10. **Ekaitza.** Jose Maria Lopetegi, 1936-XII / Joseba Tapia
11. **Itziarren semea.** Telesforo Monzon / Pantxoa eta Peio
12. **Txikia.** Telesforo Monzon 1973-1975/ Pantxoa eta Peio
13. **Gure lekukotasuna.** Daniel Landart / Errobi

SEASKA KANTA

Amaren bularra
haurraren janari
haurraren negarra
beti hunkigarri,
baratz hunen erdian
goseak nago ni
zure bular laztanen
antsiz ta egarriz.
Zure bular pollitak
zerrien jostailu
edertasunak kontuz
gorderik behar du,
zaude ixilik haurra
ez egin negarrik
munduak ez du eta
malkoen beharrik.

Haunditzen zeranean
ikusiko duzu
isilik egoteak
zenbat balio dun,
jarrai zure bidetik
hobe da horrela
gauza denen gainetik
haizea bezala.

Xabier Lete

AGUR EUSKAL HERRIARI

Gazte gaztetandikan
herritik kanpora,
estranjeria aldean
pasa det denbora. (Bis)
Herrialde guztietan
toki onak badira,
baina bihotzak dio:
"Zoaz Euskal Herrira".

Joxe Mari Iparragirre Balerdi

IKUSKIZUNEAN ENTZUTEN DIREN ZENBAIT KANTU

NESKATOA HAUR BEHARRETAN

Amodioak gaitu huntarat ekarri,
zer gertatua zautan erranen dut sarri:
barnean senditzen dut, hau zaut lotsagarri!
Sobera fidaturik izar faltsuari,
jarri behar naiz orai denen irringarri!
Jarri behar naiz orai denen irringarri!

Xalbador / Jojo eta Ramuntxo

HALA ERE

Nabil, eta nabilelako nago hain neke
ikusirikan denok hain urrun
gauzak hain ilun, begiak hain lauso
eskuak hain zikin
nabil eta nabilelako nago hain zikin.
Hala ere, gelditu egingo naiz
hala ere hau nire lurra da
hemen dago nire etxe bakarra(x3),
hala ere, ez dut besterik
hala ere, ez dut hobeagorik
hala ere nora joan gintezke?
Nora joan gintezke?
Nora joan gintezke?

Lurdes Iriondo

SAGAR XIMELA

Egizu lo nik emangoizut
sagar ximel-ximela
amona bezain ximela eta
bera bezain goxua

Herrikoia

**NOR NAIZEN BANEKI
OROITUZ:**

Ikertu

Kontserbatu

Babestu

Azaldu

“Nahi nuke inork noizbait nire hezurak hartzen balitu, pentsatzea: “Joe, kabroi hau, kabroi hau zoriontsua izan zen, bistan da. Hara: irribarrez hil zen!”

(Jokin – 32. gertaldia)

Zure zaborra ikusi eta nor zaren esango dizut. Antropologoez, iraganeko gizarte bati buruz gehiago jakin nahi dutenean, gizarte horrek utzitako arrastoak aztertzen dituzte. Zer iritzi izango dute gutaz, XXI. mendeko aztarnak ikertuko dituztenean? Litekeena da zarrastelkeriaren gizartea ginela ondorioztatzea, natur-baliabideak baliatzen jakin ez zuen gizartea alegia, baita etorkizunean ingurumenari kalte egingo zietela jakin arren, materiale arriskutsuak zaborretara bota zituzten pertsonen eta enprezen osaturiko gizartea ginela ere. Zenbait adituk dio: « beste hainbat kulturak piramideak eta artelanak utzi zizkigutela; guk ordea, zaborra utziko diegu etorkizuneko belaunaldiei ».

SUSTATU

OROIMENA

Egia, justizia eta erreparazioa. Nazio Batuen doktrinaren oinarria da Giza Eskubideen urraketari dagokionez. Aranzadin, azken hamarkadetan, egiaren arloan lan egin dugu, indarkeriazko testuinguruetan desagertutako pertsonen aztarnak baliatuz.

MATTIN AIESTARAN

«Burdin Aroko herrixka baskoien
gainbehera erakusten digu Irulegik. »

ESKUA

Brontzezko esku bat, 2.100 urteko
antzinatasuna duena, Irulegiko baskoi
herrixkako aztarnategian berreskuratua :

IRULEGI ESKUA DOKUMENTALA

IRULEGIKO ESKU

BULEGO

SHΔMHE . M
s o r i o n e k u . {n}

ME<XEJΔΔΔE
te n e k e b e e k i r a t e r e[n]

HTMXM . ESEDAΔM
o T i r t a n . e s e a k a r i

EΔΔΔM .
e r a u k o n .

**NOR NAIZEN BANEKI
GALDEZKATZEN
GOGOETATZEN**

*“Nor naiçen banequi, graçia nuque achequi.
Ilargiac soilic daqui naiçela Equi.”*

« *Behin irakurri nuen zoriontsu izateko
bi gauza bakarrik behar direla. Bata,
norberak norberaz uste haundia
edukitzea ; bestea, ez aintzakotzat
hartzea besteek gutaz duten iritzia.
Niri, lehenago, bi baldintza horiek bete
egiten nituela iruditzen zitzaidan. Baina
ez da egia, ez ditut betetzen. Batez ere
bigarrena. »*

*Bernardo Atxaga. Obabakoak. Erein.
1988. (62.or)*

SORIONEKU GU

Uste duzu nor zaren bazeneki zoriontsuagoa zinatekeela ?

Ez izen ez abizen, ez aditz ez atzizki. Hitz bat, hitz gozo bat. Ez harrian ez armarrarian ez hilerrian. Guztion ezpainekoa, guztiok elkarri esatekoa. Sorioneku gu, zu etxe honetan sarturik: jendetasuna. Sorioneku zu, euskaldunok maiteko zaitugu: elkartasuna. Fraidearen lumak «Izioki dugu» eta «Guek ajutu ez dugu» idatzi baino mila urte lehenago zeunden Irulegin, Nafarroan, artisauak teknika puntillistaz eginiko tatuaia brontzezko eskuan: identitatea.

Sorioneku.

Hizkuntza eta hitza ez dira ber gauza. Hegemoniak ez du hitzaren kalitatea bermatzen. Irratiak bertsolariak kantariak entzunez, antzerkiak ikusiz, poemak ipuinak nobelak kronikak komikiak saiakerak irakurriz, euskaraz egun dasta nezakeen hitza nekez dut aurkitzen inguratzen gaituzten hizkuntza nagusien hizkerek hemen ekoizten dituzten produktuetan. Euskal hitza komunitate baten historia transmititzen saiatzen da era kritiko, artistiko eta eraikitzailean, hizkuntzaren jabe den gobernuaren hizkeraren gainetik, inorenganako loturarik gabe eta mundura zabalik, zentzu bat emanaz galegoa izateari, flandriarra izateari, cymrrutarra izateari, kataluniarra izateari, okzitaniarra izateari, britainiarra izateari, korsikarra izateari, gaeltachtarra izateari...

Sorioneku.

Koldo Izagirre . 2023ko martxoaren 4a

ARTIKULU OSOA

ZORIONA

Julio Soto. BERRIA. 15/06/03

ZORIONTSU

Maider Eizmendi. GARA. 21/07/13

ZORIONA

Baionak ez daki. Bea Salaberri. SUSA. 2015

ZORIONAREN ALDEAN

Zoriona izpi bat marraztea da
gauaren ekialdean.

Besteen minen asaldura
triparen erdialdean,
altxatzeko indar bihurtzea da
zoriona, esklaboen artaldean,
erantzun baten mentura
gizaldiaren galdean,
zoriontsu izatea da,
ura borbor sukaldean
eta guda gogor kalean,
aztalak erretzen diren
kresal aurreko salbean,
zer da erosotasuna
zorionaren aldean ?

*Maddi Sarasua Laskarai.
Biharraren hegietan MAIATZ
(105.or) –*

Zerk egiten nau naizen hau?

« Urteak eman ditut nire buru zein gorputzaren kontra borrokan. Nahikoa ez nintzelakoan, gehiegi izatearen beldur. Beti besteen iritziaren menpe. Batzuentzat euskaldunegia; besteentzat, ordea, kultura espainolaren jarraitzaile sutsua. Zaharra jadanik gauza batzuk ulertzeko; gazteegia iritzia plazaratzeko. Itsusiegia soineko motzak janzteko; politegia makillatzeko. Motzegia interesgarri bihurtzeko; azkarregia jatorra izateko. Nortasuna besteen begiradaren bitartez definitu nuen. Ingurukoen nahiz ezezagunen begietan nintzena zen nintzen oro. Nire identitatea bermatzeko besteen baieztapena behar nuen. Ispilu aurrean jarri eta ez nuen islatzen zuena ezagutzen. Ez nintzen ni. »

Marina Landa Gonzalez

ARTIKULU OSOA

NI NAIZ NAIZENA

ARESTI

NI, NAIZENA NAIZ

DELIRIUM TREMENS

NAHI DUDANA IZANGO NAIZ

DUPLA

BERTSOA

Maialen Lujanbio

(2017/11/01 Irun Txapelketa)

**NOR NAIZEN BANEKI
TESTU HAUTATUAK**

3. GAUR EGUN

ALAIN

*Badakin aktore ofizioa greziarrek asmatu zutela, ala?
(intentzioz) HEMEN topatuko dun ZER KONTA.*

JUNE

Heteropatriarkatue erromatarren ondarie dela, adibidez?

ALAIN

Beno... Zubiak ere egin zitiztenan.

JUNE

Eskuzabalak zielako edo kolonizaziño tresna moduen?

5. GAUR EGUN

JUNE

Erromatarrek gu baino hobeto jango ebien...

ALAIN

*Gustu kontuak. Dakidanez, garum-a, arrain-hesteeekin
egindako ore bat...*

JUNE

Buaj...

TXASKI

Bueno, bueno... Nola dakizue hori?

ALAIN

Hildakoen liseriketak aztertuz.

JUNE

Ze nazka!

ALAIN

*Ez beti... Behin lurringile batekin lan egin ninan, baita
enologo batekin ere.*

TXASKI

Garaiko ardoak dastatzeko?

ALAIN

*Usainak denboraren makina dira, ez dago ezerekin
konparatzerik.*

10. GAUR EGUN

Junek bideo bat grabatzen du.

JUNE

*Urriak 10. Illuminatis, egi barik, ezin geure burue eraiki. Ixen
zielako gara: bagire, bagera, bagare, bagara...*

11. INKISIZIOA

KARDINALA

Zure emaztea gustura dago hemen?

MARCO

Ohituko da...

KARDINALA

*Ez dadila sobera ohitu. Hemen Andraizeak burua nahasten
die emakumeei. Hortaz, sorginkeria kasuez salatutako
biztanleak elkarrizketatu behar ditugu. Luze jo lezake.
Hemengo lurak kutsatuak dira, Marco. Ez da erraza izanen.*

13. INKISIZIOA

**Marco eta Laguntzaile Bat datoz Sorgina/Emagina
atxilotzera. Eskuak lotzen dizkiote. Marcok paper bat
irakurtzen du.**

MARCO

*Jaunaren 1612ko azaroaren 2an, Erregereneta Elizaren
izenean, "sorgina" deitzen dioten emakumea hartu dugu
preso, idolatria eta fedearen aurkako ekintzen susmagarri.*

Sorgina oihuka.

SORGINA

*Nahi duan bezala! Ez duk lehen aldia!
Ohitua nauk, apo zekena! Lotsak jango al hau, ezdeusa!*

*"Arre, arre mandako
bihar Tolosarako
Handik zer ekarriko?
Tortura ta garreko.
Eta haiek zeinendako?
Gure «Marco» polittarendako!"*

18. GAUR EGUN

AINHOA

Zer da hau! Hezurtegi bat? Hilerri bat?

ALAIN

Ez dakit...

JOKIN

Hau sarraskia...

JUNE

Genozidixo bat...

ALAIN

*Genozidioa... Lasaituko gara doi bat, hitz handien dantzan
hasi gabe?*

JUNE

Zer da hau genozidixo bat ezpada?

JOKIN

*Erailketa masibo bat seguru... Zenbat dira hemen? Ehun bai
gutxienez...*

AINHOA

Gerla-krimena izan daiteke, edo gizateriaren kontrakoa...

TXASKI

Ez al dira gauza bera?

AINHOA

Ez arras. Gerla krimena gerla- arauen kontrako krimena da.

JUNE

Ta gizaterixen aurkakue ta genozidioxue ez?

JOKIN

*Erlijio kontua dun, June: katolikoek taldea hobesten
diten; protestanteek, norbanakoa. Ñabardura.*

26. GAUR EGUN

June Erika psikiatraren kontsultan. Junek ezin emozioari eutsi. Erikak mokanesa luzatzen dio.

ERIKA

Irudi bat erabiltzen dut askotan: puzzlearen pieza baten bila etorri zara.

Zuretzat garrantzitsua da puzzlea osatzeko, baina nik ez dakit zein den, eta seguruenik ez dut sekula jakingo.

JUNE

Puzzlea... UAU!

ERIKA

Nik puzzlea egiten baino ezin dizut erakutsi: gero zuk osatu beharko duzu. Gauzak isilduz ezin dugu geure burua osotasun batean eraiki, ulertzen? Memoria ez bada transmititzen, etenaldi bat gertatzen bada, izozten gara sekretuaren sarean.

JUNE

Asko laguntzeoztezu hor. Benetan, uau.

Sekretuaren sarean izoztu. Jode. Kriston patetikue.

ERIKA

Gurasoen ametsak jasotzen ditugula, hori... hori mundu guztiak daki. Baina traumak ere bai. Eta isiltasunak transmisioa areagotzen du. Traumak isiltasunen barruan ezkutatzen dira. (pausa) Isiltasuna da traumak garraiatzeko modurik onena.

28. GAUR EGUN

TXASKI

Anestesia gustatzen zain?

AINHOA

Hagina kendu behar badidate bakarrik. Ez nekian musikaria hintzenik!

TXASKI

Izandakoa.

AINHOA

Nola hori?

TXASKI

Nazkagarria dun nola manipulatzan den musika orain.

AINHOA

Ez al huen erraten musika dantza eta igurtzia dela?

Ainhoak Txaskiri sorbaldan hatza paratzen dio, samur, kuttuntasunez.

TXASKI

Touché. Hitzek ezin dutenean, musika mintza bedi... Baina merke saldu ditzen batzuk, oso merke.

(...)

TXASKI

Ez zakinat. Kontzentrazio esparruetan ez zitenan musika oinazea baretzeko erabili.

Txaskik isiltzeko keinu bat egiten dio Ainhoari.

TXASKI

Belarriak ez din betazalik. Itxi begiak.

Entzun hau. Idi-gurdi baten hotsa dun...

Entzun haren marrua... Gurdia mintzo dun. Hots hau ez dun bost mila urtetan aldatu.

Arkeologia hutsa.

31. GERRA NAPOLEONIKOAK

Ingelesekin dator Julius, soldadu gazte bilakaturik.

Bi preso dakartzate: txanoa daramanez bata, ez dakigu nor den; emazte bat da bigarrena (Sorgina).

SORGINA

Hi ez haiz ingelesa, Julius. Zer egiten duk haiekin? Hire herriko jendea lokaztu eta gutxietsi? Lotsatu arren, gure odola daukak: ez haiz hemengoak baino hobea.

JULIUS

Aske naun, ez naun hi bezala kobazuloko kumea.

SORGINA

LEIZEA BAINO LEKU ILUNAGO BATETIK HATOR HI...

32. GAUR EGUN

ALAIN

Nire familia oso aspergarria izan da beti.

TXASKI

Familia zoriontsu guztiak dira berdinak.

ALAIN

Nork esan zuen hori?

TXASKI

TOLSTOI. GERRA ETA BAKEA.

JOKIN

Arkeologo batek ikus lezake hori? Norbait zoriontsu izan zela?

JUNE

Zeri deitzen jiotzak hik zorixona, Jokin?

JOKIN

Ui. Ez dut uste horretan ados jarriko garenik.

TXASKI

Aukeran, nahiago poza.

JUNE

Eta maittasun zorue? Ezaittue iñoz maittasun zoro batek zorixona hatzamar puntegaz ikutzeko zorixen ipini?

AINHOA

Berdin zoriona hori da: gertatzeko zorian den zerbait.

ALAIN

Adiskidetasuna ere ez da gaizki, ez?

Epelagoa, baina bizigarria.

JUNE

Baina ze diñozue? Maittasune eta zorixona ezin die epelak ixen!

**Arte
Dra
ma**
arte
eszenikoen
plataforma

AXUT!

aranzadi
zientzia elkartea